

Tarımsal Destekleme Politikası

Tarım ürünleri bütün insanların kullanmak zorunda oldukları mallardır. Bu zorunluluk devletin çeşitli önlemler ile insanların beslenmesini güvence altına almak istemesine neden olmaktadır. İşte bu toplum beslenmesini güvence altına almak için gerekli önlemler destekleme politikaları kapsamında uygulanmaktadır. Genel anlamıyla destekleme politikası, devletin sahip olduğu kaynağı çeşitli araçlar ile birlikte kullanarak belirli bir gruba yardımcı olmasıdır. Sahip olunun kaynak tüketicilerden, vergi mükelleflerinden veya devletin üretim varlıklarından elde edilen gelirlerden gelmektedir. Günümüz ülkelerinin uygulamış oldukları politikalar incelendiğinde yardımcı olunan grup büyük çoğunluk ile tarımsal üreticilerden oluşmaktadır. Böylelikle devletin tarımsal üretimi yönlendirmek amacıyla üretici odaklı almış olduğu kararlar destekleme politikasının genel çerçevesini oluşturmaktadır.

Devletin üretici odaklı destekleme politikası yaklaşımı zaman içerisinde ve ülke özelinde değişebilmektedir. Örneğin Afrika ülkelerinde veya Çin'in geçmiş dönemlerinde üreticiler yerine tüketicilerin desteklenmesi söz konusudur ve tüketicilerin desteklenebilmesi için üreticiler vergilendirilmektedir. Aslında sadece bu ülkeler için değil, birçok ülkede devletin başlıca amacı tarım ürünlerinin tüketimini garanti altına almaktır. Bu durum uygulanan politikaların üretici odaklı olduğu kadar tüketici odaklı olmasına da neden olmaktadır. Ekonominin gelişme aşamalarının başında tüketicilerin belirli düzeyde bir tüketimi garanti altına alınmak istenmekte ve bu doğrultuda tarımsal üreticiler vergilendirilerek tüketiciler desteklenmektedir. Zaman içerisinde gelişen ekonomi ve diğer sektörlere bağlı olarak üreticilerin vergilendirilmesi durumu değişmekte ve yeni düzende tüketiciler vergilendirilerek üreticiler desteklenmektedir. Böylelikle tarımsal destekleme politikası tüketicilerin belirli ürünleri tüketmelerini sağlamak amacıyla başlayıp, tarımsal üreticilerin belirli bir refah düzeyinde gelire sahip olması amacına dönüşmektedir. Bu dönüşümün başlıca belirleyicisi ülke ekonomisinin zaman içerisinde büyümesi ve tarıma dayalı ekonomi durumundan çıkmasıdır. Dönüşüm ülke içerisinde toplum ve devlet tarafından belirlenen öncelikli gruplara göre de değişebilmektedir. Gelişen ekonomi ile birlikte üretici ile tüketiciler arasında meydana gelen gelir farklılığı, toplumun sosyal amaçlı olarak da üreticilerin desteklenmesi gerektiğini düşünmesine neden olmaktadır. Ayrıca gelişen ekonomiye bağlı olarak devletin amacı tüketicinin belirli düzeyde bir gıda tüketimini sağlamak değil, sağlıklı besin tüketmesine yardımcı olmak şeklinde değişmektedir. Böylelikle devlet artık üretimin sağlanmasının yanı sıra, üretimin belirli bir kalitede sağlanmasını garanti altına almak için destekleme politikalarına başvurmaktadır.

Günümüzde özellikle üretici odaklı uygulanan destekleme politikasında kullanılan çok çeşitli araçlar bulunmaktadır. Bu araçların sınıflandırılması ve uygulanması ülke bazında değişse de, başlıcalarını gelir destekleri, girdi destekleri ve fiyat destekleri olarak tanımlamak mümkündür. Gelir desteklerinde üreticilere kamu bütçesinden aktarılan parasal bir yardım bulunmaktadır. Bu destek çeşidi üretimle doğrudan ilişkili veya sosyal yardım şeklinde üretimden kısmi ya da tamamen bağımsız olabilmektedir. Girdi desteklerinde ise üreticilere belirli bir girdinin alımında parasal yardım veya kolaylık sağlamak şeklinde olabileceği gibi, girdilerin doğrudan verilmesi şeklinde de uygulanabilmektedir. Fiyat destekleri ise piyasa fiyatlarına doğrudan müdahaleyi içeren uygulamaları kapsamaktadır. Bu desteklerde fiyatların belirli bir düzeyin altına düşmesini veya üstüne çıkmasını engellemeye yönelik müdahale araçları kullanılmaktadır. Ayrıca bu üç sınıf dışında kullanılan önemli bir diğer destekleme aracı da dış ticarete yapılan müdahalelerdir. Bu müdahale aracında belirtilen üç sınıftan farklı olarak ülke dışından gelen mallara müdahale edilerek yurtiçi üreticilerin veya tüketicilerin desteklenmesi söz konusudur. Aslında yurtdışında üretilen veya yurtdışından gelen mallara müdahaleler birbirlerinden bağımsız değildir ve birbirlerini doğrudan etkilemektedir.

Önemli noktalardan birisi destek araçlarının sınıflandırılmasının veya etkilerinin değerlendirilmesinin kolay bir konu olmadığıdır. Çünkü ülkelerin uygulamış oldukları destek araçları zaman içerisinde değişmektedir. Bu değişiklik devletin ve toplumun belirli bir destek aracına verdiği önemin de zamana bağlı değişmesine neden olmaktadır. Bu durum örneğin bugünün üretimle ilişkili destekleri ile yarının üretimle ilişkili destekleri arasında fark yaratmaktadır. Ayrıca aynı zaman döneminde bile ülkeler arasında aynı isimle uygulanan destek araçları uygulamalarda birbirinden tamamıyla farklı olabilmektedir. Türkiye'de uygulanan fark ödemesi desteği doğrudan üretim miktarı ile ilişkili bir gelir desteği olurken, Avrupa Birliği'nde aynı isimle uygulanan destek aracı piyasa fiyat farklarına dayalı bir ödemeyi ifade etmektedir. Bu durum aynı isimli destek araçlarının bile uygulamada farklı olabileceğini göstermektedir. Sınıflandırma aşamasındaki zorluğun benzeri, destek araçlarının etkilerinin ölçümünde de meydana gelmektedir. Kullanılan veri setleri ve yöntemlere bağlı olarak etki değişebilmektedir. Bu durumda ülkelerin ortak bir zeminde buluşmasını zorlaştırmakta ve özellikle ticaret görüşmelerinin oldukça uzun ve tartışmalı geçmesine neden olmaktadır.

Her ne kadar destek araçları tarih içerisinde ve ülke özelinde değişse de, çeşitli ortak yönleri de bulunmaktadır. Bu ortak yönlerin en önemlilerinden biri, araçların uygulanmasının belirli koşullara bağlı gerçekleştirilebilmesidir. Üretim desteğinin üreticiye aktarılabilmesi için o üreticinin ilgili ürünü yetiştirmesi gerekmektedir. Girdi desteği için üreticinin ilgili girdiyi kullanması gerekmektedir. Fiyat desteklerinde ise üreticilerin yine ilgili ürünü üretmesi, tüketicilerin ise ilgili ürünü tüketmesi gerekmektedir. Böylelikle genel anlamda destekleme politikasında ilgili yardım grubunun destek aracının belirlediği koşulu sağlaması ve koşulun sağlandığının devlete bildirilmesi gerekmektedir. Genellikle işte bu aşamadan sonra devlet ilgili gruba yardımcı olabilmektedir.